

РОЛЬ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ У ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Літвінова Ірина Феофанівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
факультету права та міжнародних відносин,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Стрельцова Анастасія Вячеславівна

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету права та міжнародних відносин,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Проблема гендерно зумовленого та домашнього насильства залишається актуальною для багатьох країн світу. Особливої актуальності порушення прав людини набувають під час військових дій, оскільки ризик гендерного насильства щодо жінок і дітей особливо зростає. У таких умовах міжнародні механізми захисту прав людини набувають особливого значення.

Як міжнародно-правовий документ, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) спрямована на боротьбу з домашнім та гендерним насильством, відіграє важливу роль у зміцненні правових механізмів захисту постраждалих осіб і притягнення кривдників до відповідальності [1]. Для України ратифікація конвенції є важливим кроком на шляху до європейських стандартів у сфері прав людини, особливо з огляду на нові виклики, спричинені збройним конфліктом.

Стамбульська Конвенція – перший юридично зобов'язуючий міжнародний документ, що комплексно розв'язує проблему запобігання та боротьби з насильством щодо жінок і домашнього насильства [2]. Конвенція визначає гендерне насильство як форму порушення прав людини та дискримінації і встановлює чіткі зобов'язання держав щодо запобігання злочину, захисту жертв і переслідування винних. Україна, яка ратифікувала Конвенцію 20 червня 2022 року, направила свої зусилля на гармонізацію національного законодавства з європейськими

стандартами, посилила відповідальність за злочини, пов'язані з насильством щодо жінок, удосконалення механізму надання допомоги постраждалим особам.

З початком повномасштабного вторгнення значно зросли випадки гендерного насильства (включаючи сексуальне насильство), виникли проблеми з доступом до допомоги через руйнування інфраструктури та окупацію частини території України. Конвенція вимагає від держав-учасниць надати постраждалим особам широкий спектр підтримки, включаючи юридичну, психологічну, соціальну підтримку та доступ до ефективних заходів щодо запобігання гендерного насильства. Вона також передбачає розробку механізмів моніторингу та звітності для поліпшення координації між державними установами та громадянським суспільством. Реалізація важлива й для розробки довгострокових стратегій боротьби з насильством. Триває активна співпраця з міжнародними організаціями для документування злочинів та підтримки постраждалих осіб. Зміцнення співпраці між державними установами, організаціями громадянського суспільства та міжнародними партнерами сприяє забезпеченню ефективного захисту прав людини під час і після збройного конфлікту.

Включення положень Конвенції в державну політику допомагає не лише подолати наслідки війни, а й запобігти насильству в майбутньому, що є підґрунтям для створення безпечного та справедливого суспільства. Для забезпечення дієвості положень Конвенції потрібно розвивати систему соціальних і правових послуг для постраждалих, створювати спеціалізовані центри підтримки у регіонах, постраждалих від військових дій, посилювати відповідальність за воєнні злочини, пов'язані з сексуальним насильством.

Ратифікація та імплементація Стамбульської конвенції спонукає Україну вживати подальших заходів щодо запобігання гендерно обумовленого насильства, захисту постраждалих, притягнення до відповідальності винних та в цілому прийняття комплексних рішень для припинення цього порушення прав людини. Ефективне виконання її положень сприятиме зміцненню прав людини, захисту вразливих груп та міжнародному визнанню України як держави, що дотримується європейських цінностей, інтеграції в європейський правовий простір, навіть під час дії воєнного стану.

Література:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). *Офіційний вісник України*. 2011. № 55. С. 34–56.

2. Запобігання та реагування на гендерно зумовлене насильство в умовах війни : посібник для фахівців / Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Київ. ОБСЄ, 2023. 150 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-28>

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Мельничук Вікторія Олексіївна

*PhD, завідувачка сектору соціально-педагогічної роботи відділу
психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
м. Київ, Україна*

Війна в Україні, що триває з 2014 року та загострилася після повномасштабного вторгнення росії в 2022 році, спричинила значні соціальні та психологічні наслідки для населення. Однією з таких проблем є зростання випадків домашнього насильства, що пояснюється низкою факторів, зокрема економічною нестабільністю, стресом, військовими травмами та соціальною ізоляцією. Вимушене переселення, економічні труднощі, посттравматичний синдром у військових та загальна нестабільність призводять до зростання кількості випадків домашнього насильства (Офіс Генерального прокурора України, 2023). Дослідження цієї проблеми є актуальним як для наукової спільноти, так і для державних органів влади та громадських організацій.

Основними причинами зростання випадків домашнього насильства є:

- психологічні наслідки війни – ветерани бойових дій та цивільне населення часто стикаються з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), що може призводити до агресивної поведінки;
- економічна нестабільність – втрата роботи, житла та зниження рівня доходів провокують конфлікти в сім'ях;
- соціальна ізоляція – через бойові дії багато людей змушені перебувати в укриттях, що підвищує рівень стресу та конфліктність;
- алкоголізм і наркотична залежність – підвищення рівня вживання алкоголю та наркотичних речовин як спосіб боротьби зі стресом.
- нестача правової та психологічної допомоги – не всі постраждалі мають доступ до соціальних та правозахисних ресурсів.

Серед чинників зростання випадків домашнього насильства з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році є: